

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שופטים

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת שופטים

א	הולך בתום – עיקר האמונה והבטחון להלך בתמימות.....
ו	בכל שעריך – שמירת החושים ושערי הגוף.....
ו	לא תסור – לשמור על תקנות גדולי וחכמי הדור.....
ט	שופטים ושוטרים תתן לך – ב'שערי' השנה החדשה.....
יג	ושפטו את העם משפט צדק – משפטו כפי מה שהוא שופט את רעהו.....
טו	איש לרעהו ומתנות – זהירות בבין אדם לחברו.....

פרשת שופטים

הולך בתום – עיקר האמונה והבטחון להלך בתמימות תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבא עליך קבלי בפרשתן (יה יג), 'תמים תהיה עם ה' אלוךך', וברש"י בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקך". פסוק זה הוא 'התהלך עמו בתמימות' ותצפה לו, ולא יסור ו'אבן שתיה' לאורחות חייו של כל איש מ'ישראל,

א. כתב 'בעל הטורים', וז"ל, תי"ו גדולה (האות ת' בתיבת 'תמים' היא תי"ו רבתי) – שאם תלך בתמימות כאילו קיימת (את התורה) מאל"ף עד תי"ו. כי זה יסוד כל התורה כולה להלך בתמימות מתוך אמונה שלימה בבורא ית"ש.

הרה"ק מקאצק זי"ע (שש"ק בפרשתן) אמר כי בא לרמז, שיש בתוכה מקום לכל הרוצה להיכנס בכלל התמימים ובצל כנפיה יחסיון (לבד מבעל גאווה – שמחזיק עצמו 'גדול' יותר מהתי"ו), ולא די בהבטה בעלמא אלא יכנס בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו תחת צילא דמהימנותא, להאמין בכל המתרחש עמו שהוא בהשגחה פרטית מעם הבורא יתברך שמו. ב. כתב הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזוטשקא זי"ע (נחל יצחק פר' קרח) וז"ל. ושמעתי מפי אבי מורי ורבי הרה"ק זי"ע, מעשה המובא בקדמונים שהיה אחד שהשתוקק לדעת שיחת חיות בהמות ועופות, והפציר מאד ברבו שילמדו חכמה זו. והיה רבו דוחהו, באמרו למה לך זאת, יותר טוב לך לעבוד את בוראך בתמימות. והיה כאשר הפציר בו עד מאוד, נעתר רבו לבקשתו, וילמדו שיחות חיות בהמות ועופות, עד שהיה בקי ומבין היטב בשיחתו, והיה היום נכנס התלמיד להאכיל את בהמותיו, וישמע את אחד השוורים גונח, וישאלהו אחיו לאמר על מה זאת נאנחת, ויענהו השור, כי שמעתי כרוז לאמר כי בעת הקרוב תפרוץ מגיפת דבר בקרב בהמותיו של בעל הבית זה, ועל זה ליבי דוי כי הקיץ הקץ על כל יושבי הרפת הזו. כשמוע בעל הבית את שיחתו של בהמותיו, מיהר ומכר את כל בהמותיו לידי השוחט, ותהי לו ממונו לפליטה. והיה אחר חודש ימים, שוב נכנס האיש להאכיל את העופות אשר לו, וישמע קול תרנגול מספר על שדפון העומד ליפול בשדותיו של בעל הבית הלזה, הלך בעל הבית גם בפעם הזאת ומכר את כל שדות תבואותיו, ובכך חשב שהציל את ממונו מאבדון ושמח שמחה גדולה, על כי השכיל ללמוד שיחת חיות ועופות וכך זכה להציל את נכסיו.

ויהי היום, ויבוא האיש לעשות מלאכתו, וישמע קול בעל חי מצעק ואומר, בקרוב יסתלק מאתנו בעל הבית, כי נגזר עליו למות בטרם עת רח"ל. והיה בשמוע האיש את הדברים האלה, ויחרד חרדה גדולה עד מאוד, וירץ אל רבו אשר למדהו חכמה זו. ויצעק אליו בבכי ובתחנונים הושיעה אדוני הושיעה, כי סר אליו מר המוות, ויען אותו רבו ויאמר לו, הלא אמרתי לך כלך לך מדרך זו, והלך עם בוראך בתמימות, הלא יוסיף דעת יוסיף מכאוב, אילו לא היית מציל את ממונך מן האבדון, היית עתה ניצול מן המוות, כי צער הנזק היה כפרתך וכמו"ש (תיקו"ז קמג:) 'אית מאן דפרע בנפשו ואית מאן דפרע בממונו'. אולם בעבור שהתחכמת למלט רכושך, נפלה הגזירה על ראשך רח"ל. הרי לנו שעל האדם להלך עם בוראו בתמימות ובביטחון, ולשמוח בחלקו שנתן לו השי"ת, ולא יתאוה לשולחן של אחרים, וידע בבירור שאם לא נתן לו השי"ת יותר ממה שיש לו, סימן הוא שזהו טובתו, ויתכן שאם היה מקבל עושר וכבוד היה צריך ח"ו לסבול עבור זה ייסורים נוראים בבריאות או בבנים, והשי"ת מנעו מכל זאת ברחמי וחסדיו, עכ"ל.

אף אנן נעני ונאמר, שאין הדברים אמורים דווקא כלפי 'שיחת בעלי חיים', אלא גם כלפי 'שיחת בני אדם'... ש'שומע' אותם משיחים שרוצים ליטול ממנו את ממונו, או שרואה' שעומד להיפסד ועושה השתדלויות יתירות מכפי השיעור... ורץ לבית דין וכיו"ב... אך האמת שיתכן שאם 'מרוויח' כאן יפסיד יותר ממקום אחר, אלא אין לו אלא להלך בתמימות, ולקבל עליו את הנגזר עליו בלא ל'התחכם'... כי לעולם אינו יודע ממה ניצול על ידי 'הפסד' ז"ה... (לגופו של ענין ישאל את רבו כדת מה לעשות, ולא באנו כאן אלא לפקוח עיניים, להביט על הדבר בעין האמונה, ואז אף הליכתו לבי"ד וכיו"ב תהיה באופן אחר).

ג. הרה"ק ה'שפתי צדיק' זי"ע (מקץ אות טו) מביא מעשה נורא, שפעם נענה 'בעל יסורים' גדול רח"ל לפני הרה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע, שהוא חושש שברכתו 'שעשה לי כל צרכי' אינה אלא ברכה לבטלה, שהרי אין לו כלום, וכפי הנראה 'לא עשה לי כל צרכי'... נענה לו הרה"ק ואמר, ה'צורך' שלך הוא לקבל באהבה את כל הנהגת הבורא ית' עמך, ואכן עשה לך כל צרכיך, שהזמין לך כל העובר עליך בכדי שתגיע לתכליתך לקבל הנהגתו באהבה ובאמונה... וכתב ה'שפתי צדיק' שהן הן דברי רש"י 'מה שבא עליך קבל בתמימות', כלומר לקבל הנהגת הבורא ית' באהבה ובאמונה תמימה.

שיחיה באמונה פשוטה בלא שום חקירות ודרישות, שנא' (חבקוק ב ד) וצדיק באמונתו יחיה, ולכן כפל רש"י וכן אמרו חז"ל (מכות כד.) 'בא חבקוק והעמידן על אחת הקדוש תיבת 'תמימות' - כי זה כל האדם".

ד. מעשה באחד מחסידי הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שהגיע להתאונן לפניו על מצב הפרנסה אצל אחינו בני ישראל שהיה באותה תקופה בכי רע, ובתוך הדברים אמר אל הרה"ק כי הרבי 'אשם' בדבר, שאם היה רוצה - בוודאי היה מבטל את הגזירה, נענה לו הרה"ק בלשון האמור בריש פרשתן (טז כב) 'ולא תקים לך מצבה אשר שנא ה' אלוקיך', ופירש בלשון קדשו 'דו זאלסט נישט שטעלען קיין ווידערשטאנד קעגען דעם אייבערשטן' - כלומר, שלא יתעקש וישים עצמו כ'מצבה' כנגד הדבר אשר שנא ה' אלוקיך, כי אם כך הוא רצונו של מקום ב"ה אין טוב לעמוד לפניו... אלא צריך לבטל דעתו ורצונו מפני הנהגתו העליונה. והוסיף לומר לאותו חסיד, כי אכן מצינו (תענית יט.) בחוני המעגל שאמר 'איני זז מכאן'... אך לא הודו חכמים להנהגתו (הובא בליקוטי יהודה ד"ה ולא).

משל למה הדבר דומה, לילד קטן שנסע באוטובוס (באס) וניגש בסמוך לדרייווער (נהג) עמד על ידו ולא זז משם... הבין הנהג כי ברצונו של הילד לבקש דבר מה אלא שמתבייש, על כן שאלו, בני מה תבקש, השיב הילד, נפשי בשאלתי, ברצוני שתיסע במהירות לתוך הרכב שמלפנינו, וכך תארע תאונת דרכים (עקסידענט), נחרד הנהג ושאל, מדוע תאווה נפשך לראות תאונה, ענה הילד, כי אמי סיפרה לי כמה פעמים סיפורי מעשיות אודות תאונת דרכים, ומעודי לא ראיתי זאת במו עיני, על כן תאווה נפשי לחזות כיצד נראית אותם תאונות דרכים... גער בו הנהג, וכי השתבשה עליך דעתך... לא אסור ימין ושמאל ואפילו כמלוא נימה... החל הילד לייבב בקול מר, עד שכל הנוסעים (שלא שמעו את כל הדין ודברים) נכמרו רחמיהם ולא הבינו מדוע מתנהג הנהג בקשיות עורף, היאך ביכולתו להתאכזר כלפי ילד רך בשנים... עד שסיפר להם הנהג את משאלתו של הילד...

כעניין הזה הזה פעמים שהאדם מתאווה לדבר פלוני, ומן השמים אין עושים רצונו, ומתחיל לייבב ולהתאונן, ונדמה שיש כאן גזירה קשה ונוראה... אך אינו יודע שדבר זה עבורו הוא כסם המוות, וכביכול רוצה הוא לעשות תאונה לעצמו... והרי הוא דומה לאותו ילד שאינו מבין כלום... על כן יקבל באהבה וברצון הנהגת הבורא שכל כולה אך טוב וחסד לשמור ולהגן עליו מפני הרעה האמיתית. ואף שבוודאי יפה כח התפילה לבטל את הנגזר, ואף מחויב אדם להתפלל ולחזור ולהתפלל, אך אם לא נענה ידע שמן השמים רוצים את טובתו השלימה.

ה. אומרים משם הרה"ק ה'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע 'מי שמקבל את הקב"ה כמו שהוא, אף הקב"ה מקבל אותו כפי שהוא', כלומר, מי שאינו מערער על בוראו מדוע עשה עמו כך וכך, אף הקב"ה אינו מדקדק במעשיו יותר מדי... אגב אורחא, מן העניין להביא מה שכתב הרה"ק ה'אור לשמים' מאפטא זי"ע (בא ד"ה היום) וז"ל, והנה בדורות הראשונים היה תיקון נפש שלהם על ידי סיגופים כדי לשבר את הקליפות ולהבדיל המסכים המבדילים מהנשמה, אבל עתה הדור הקרוב למשיח צדקנו תיקונם קל, ואינם צריכים לסיגופים, ותיקונם הוא ע"י אמונה שמאמינים באלוקי עולם, ובאמונתם יחיו, עכ"ל.

ו. הרה"ק ה'נתיבות שלום' זי"ע היה אומר, הנה 'בית יעקב' אלו הנשים פטורים מציצית ותפילין ושאר מצוות עשה שהזמן גרמא, ולכאורה נגרע חלקם שאינם יכולים לעבוד את הבורא ית"ש כמו האנשים, אולם לזאת נתנו להם מתנה גדולה לברך בכל יום 'ברוך שעשני כרצוני', ואין לך עבודה גדולה מזו לקבל את הנהגת הבורא באהבה ובשמחה ולהודות על שעשני כרצוני... (ופשיטא שגם האנשים שאין מברכים ברכה זו עליהם לקבל את הדין בשמחה...).

ז. וזאת האמונה צריכה להיות בתמימות ובשלמות, וכמו שפירש הגה"ק החיד"א זי"ע (נחל קדושים) לשון הכתוב 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', וז"ל, אפשר דהכוונה דאפילו בלבו לא ירהר אחר מידותיו ית', וזהו שאמר תמים תהיה עם ה' אלוקיך - אפילו בהרהור שאין מכיר בו אלא ה', תהיה תמים, כי הוא בוחן לב וחוקר כליות. עכ"ל.

כך אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, כי הנה גם בפרה אדומה מצינו שנאמר בה 'תמימה', אמנם אינה נפסלת אלא בב' שערות, אכן האמונה צריכה להיות בשלמות עד שאפילו 'שערה אחת' פוסלת...

אלא, שפרה אדומה שהשחירו שערותיה שוב אין לה תקנה, אבל יהודי ש'השחירה' אצלו האמונה אפילו ב'שערות הרבה' תמיד יכול לחזור ולשוב ולהתחזק באמונה מעתה...

ח. כה הביא בספר 'שיח זקנים' (ח"א עמ' ע) בשם הרה"ק מסקווירא זי"ע שתמיד דרכו של רש"י לקצר וכאן האריך - לרמוז ולהדגיש ביותר על מעלת התמימות, וללמד לאדם כי כל ימיו עליו לחזור ולשנן 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך' עד שיכנסו הדברים היטב לעומק לבבו.

עסוקים ללכת אל מעוננים וקוסמים לשמוע מה יהא באחריתם... אבל אתה - איש יהודי יודע שגם במצב של 'לא כן' - כשאין העניינים מתנהלים כפי רצונך, הרי זה נתן לך ה' אלוךך, ובין כשהוא במצב של 'לא' ובין כשהוא במצב של 'כן' הכל בגזירת עליון ולטב עביר.

ובך ביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע (שם עולם, שער שמירת השבת פ"ג בהנה"ה) במהות ה'הליכה בתמימות', שיסודה באמונה הטהורה שכל מאי דעביד רחמנא לטב

עפי"ז ביאר הגה"ק מהרי"צ דושינסקי זי"ע בפסוק שנאמר לאחריו (פסוק יד) 'כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלוךך, ולכאורה היה צריך לומר 'ואתה אסור לך לילך אחריהם' וכיו"ב, שהרי בא הכתוב לאסור לילך למעוננים ולקוסמים, וא"כ היה לו לאמור זאת להריא.

אלא שאומות העולם אינם מאמינים בהשי"ת על כן כל ימיהם מלאים דאגה מה ילד יום, ותמיד הם

ט. ידוע מה שרמזו בלישנא דקרא (תהילים קטו ב) 'למה יאמרו הגוים', שזהו ההבדל והחילוק בין ישראל לעמים, שהללו אינם מאמינים אלא מלאים טענות וטרוניות כרימון ותמיד יאמרו וישאלו למה... למה... אולם בני ישראל מאמינים בני מאמינים, ועל כל דבר ודבר אומרים 'ככה', כן הוא רצון השי"ת ומקבלים את הדין באהבה. ויתבאר ביותר עפ"י יסודו הנודע של הגאון רבי חיים הלוי מבריסק זצ"ל על הא דאיתא בגמ' (חגיגה ג:) 'ת"ר, איזהו שוטה היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמקדש את כסותו, והקשו בגמ', שאם מדובר שעושה אותם בדרך שטות מדוע נחשב כ'שוטה' רק כשעשה כל הג' דברים הללו, והרי די באחד מהם להחשיבו כשוטה, ואם מדובר באופן שלא עשה בדרך שטות, א"כ, אפילו כשעשה את כולם אינו נחשב לשוטה. ותיירצו שאכן מדובר כשעשה בדרך שטות, אלא שכל עוד שלא עשה רק אחד מאותם סימנים עדיין יש מקום לתרץ את מעשיו ולומר שאינו שוטה, וכגון אם יצא יחידי בלילה אפשר לומר שרצה לצנן גופו (וע' שם ברש"י), ואם לן בבית הקברות - שמא עשה כן כדי שתשרה עליו רוח טומאה שתסייעהו להיות מכשף, ובקדק כסותו ניתן לומר שהוא 'בעל מחשבות', אולם כיון שעשה את כל ה'סימנים' כולם בוודאי שוטה הוא. והקושיא עולה מאליה, אם אכן, יש לנו 'תירוץ' הוגן על כל אחד מאותם מעשים משונים, מדוע העושה את כולם נחשב כשוטה ודאי, ואין מנסים לתרץ אותו. ומכאן הוכיח הגאון רבי חיים מבריסק כי כאשר יש על אדם ג' קושיות, עדיף לומר תירוץ אחד המיישב בבת אחת את כל הקושיות מאשר לומר ג' הסברים על ג' שאלות...

ומכאן לענייננו, פעמים הרבה שבלב האדם מקננת 'שאלה' למה, ואת כל קושיא בפני עצמה ניתן ליישבה, וכגון, ראובן שואל למה הפסיד כל כך הרבה מרכושו, ועל זה ניתן 'לתרץ' (ח"ו) כי לא עשה השתדלות כפי הצורך... שמעון מקשה למה נהייתי חולה, ותשובתו כי אכל מאכל מקולקל... לוי זועק למה לא זכיתי ב'תפקיד' (משרה) פלונית שחשקתי בה והיא מתאמת לי להפליא, ומניח את דעתו בתירוץ שאחד מהעובדים באותו מקום 'שם לו רגליים' כי שונא הוא לו מתמול שלשום... יהודה מתפלל למה אירעה לו תאונת דרכים (עקסידענ"ט), ומרגיע את עצמו כי ה'נהג' שפגע בו אינו יודע לנהוג כהוגן... ועוד אלף פעמים שמתעוררת השאלה 'למה' עם תירוצים מתירוצים שונים, ושערי תירוצים לא ננעלו, אך במקום לומר כמה תירוצים נפרדים עדיף לומר 'תירוץ' אחד שמיישב את כל השאלות, ו'אחד' אני יודע - אחד אלוקיני בשמים ובארץ...

מעתה יתבאר לשון הפסוק כמין חומר 'למה יאמרו הגוים', שרק אומות העולם שואלים למה, כי 'איה אלוהיהם' - אין להם אלוקים חיים אשר יוכלו לתלות בו את כל הקושיות, ובעל כרחם שנצרכים להגיע לתירוצים הרבה... אמנם אנחנו מאמינים כי 'אלוקינו שבשמים כל אשר חפץ עשה' (המשך המזמור שם, פסוק ג), ותשובה אחת לנו על כל התמיהות שבעולם, 'כל אשר חפץ ה' עשה', הוא היודע מה הנכון והראוי ביותר. וזהו שאמר הכתוב עוד (תהילים קמד טו) 'אשרי העם שככה לו', אשרי העם שאומרים 'ככה', כי 'אשרי העם שה' אלוךך, וממילא אין מקום לשאלות כלל. י. רמז נאה רמז הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע, הנה לאחר שנתגלה יוסף לאחיו שלח לאביו 'עגלות', ופירש"י (בראשית מה כז) 'סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא אמר אשר שלח פרעה, ופי' הרה"ק, כי רמז לו שבפר' עגלה ערופה נאמר (בפרשתן כא א) 'לא נודע מי הכהו', כיו"ב אמר לו יוסף ליעקב אפילו אם יהיה נראה לך שהאחים מכרו אותי, אבל באמת לא נודע - לעולם לא תדע מי הכני ומכרני... כי הכל מיד ה' היה. וללמד על הכלל כולו יצא, שגם במקום שנראה בעיניי

עבד, וז"ל, 'וכיון שדעת האדם מעומה כל כך, אין לנו וצריך האדם להתהלך עמו בתמימות ולהאמין שכל מה לחקור אחר הנהגתו של מלך מלכי המלכים הקב"ה', שהוא עושה - הוא הכל לטובה"י, כי מפי עליון לא

ממש שבשר ודם הוא שגרם לך את ההיזק וההפסד, אך לאמיתו של דבר 'לא נודע מי הכהו', אלא היה זה ברצונו של הקב"ה.

יא. כתיב בפרשתן (יז יא) 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', וברש"י, 'אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין' שמעתי מחכם אחד להקשות, מדוע נקט ימין ושמאל, ולא נקט 'הפכיים' אחרים כגון אפילו הוא אומר לך 'על לילה שהוא יום' וכיו"ב, אלא ביאורו, הבה נתבונן, הרי כששנים יושבים זה למול זה נמצא שמאל האחד כנגד ימינו של השני וימין האחד כנגד שמאלו של השני... עתה, יושב לו התלמיד למול רבו, ורבו מראה על ימינו שזה 'ימין', לעומתו נענה התלמיד, רבינו, לא כן, אלא זה שמאל, מהי האמת, על התלמיד להבין שרבו יושב ב'מקום אחר' והוא רואה את הדברים בעין שונה, בראיה אמיתית - לפי מקומו ועליו להיכנע ולקבל דעת רבו, וכאשר יתבטל אליו יהיה אף הוא 'במקומו' של הרב, וממילא יראה את 'הימין' שהיא 'שמאל'. ומכלל הדברים למדנו, לענין אמונת האדם, אף אם נראה לו דברים הפוכים בהנהגת ה' עמו, הרי הקב"ה ש'משמים הביט ה', ראה את כל בני האדם, ממכון שבתו השגוח אל כל יושבי הארץ' (תהלים לג יא-יב), וממרום מושבו הוא יודע כיצד והיאיך יש להתנהג עמנו, ואין כאן שמאל אלא ימין...

יב. עובדא נפלאה השמיע דרשן מפורסם שליט"א, מעשה באיש יהודי שעדיין לא זכה להתקרב לדרך התורה והמצוה, ומאחר שנשמת כל איש מישראל משתוקקת ומחפשת אחר 'תענוגים', וכל עוד שלא התקרב האיש לבוראו הוא מנסה להשקיט רעבון נשמתו בשטויות והבלים ללא הצלחה, אף מיודעינו ניסה להתענג, ובבהמיותו נדבק למחנות המעריצים את ה'משחקים' בכדור רגל (soccer), והנה אף שב"ה אין לנו כל 'השגה' בהבלים הללו, מ"מ לשבר את האוזן נביא את 'עיקרי הדבר' הבא מתרבותה של יון הקדומה, במשחק משתתפים ב' קבוצות אנשים זו כנגד זו ומשחקים כילדי ה'גן' ב'הפסקה' לעיני כל הקהל הצופים בדחילו ורחימו בכל זיז וניע שלהם - את הונם ואונם ישקיעו בתפיסת כדור שוב ושוב ללא כל תכלית... וכל העם מתחברים בגופם ובנפשם עם אחת מהקבוצות, בניצחון 'קבוצתם' תשמח ותגל נפשם, ובהפסדם תאבל נפשם עליהם כעיצומו של 'תשעה באב', ובמסותרים תבכה נפשם, אף מיודעינו היה שקוע בזה ראשו ורובו, אשרינו שהבדילנו מן התועים והטועים אחר ההבל.

ויהי היום שמע אותו יהודי כי ביום פלוני ייערך משחק רבתי, וכמעט שכבר קנה כרטיס להשתתף ב'ישראל במעמדם', אלא שבאותו רגע שמע שבאותו היום אחיו יחידו משיא את בנו יחידו, ואף שמצידו 'משחק קדוש' זה חשוב אצלו פי כמה וכמה מחתונה חשובה זו, אבל מצד לחץ אביו ואמו הזקנים לא יכול היה לחמוק, ולדאבון לבו וויתר על ההשתתפות במשחק... במשך כמה ימים לא בא דבר מאכל לפיו ולא נתן שינה לעפעפיו מרוב דאגה ולחץ כיצד יפסיד את המשחק... עד שהגה ברוחו רעיון כביר, ביקש מחברו המסכן כמותו, שישמר במצלמתו את כל מהלך המשחק, וכך 'יזכה' לכה"פ לקיים 'והיו עיניך רואות את...' ולהשתתף למחרת בראיית המשחק, ולא יהא מנותק לגמרי ממקור חיותו.

למחרת היום השכים קום ומיהר לבית חברו לקבל ממנו את הדיסק בו תתענג בדשן נפשו לחזות במראות מופלאים מהמשחק של יום אתמול כי יעבור... - אשר אנשים בעלי דעת סולדים ממנו ומעניין אותם פחות משלג דאשתקד, וחברו הטוב זרה מלח על פצעיו, וכה אמר לו, איי איי, הפסדת 'הפסד מרובה', עליך אמר קרא 'מעוות לא יוכל לתקון', אינך יודע איזה משחק אדיר היה אתמול, ההפסד כולו שלך, הנה הדיסק שלך לפניך, ודע כי קבוצתנו היא ה'מנצחת' במשחק דאמול. שב האיש לביתו, כינס את בני הבית סביב שולחנות ערוכים והחל בצפיית המשחק, והנה, שוד ושבר, קבוצתו מפסידה הפסדים בזה אחר זה, וכבר החלו בני ביתו להתאבל ולהוריד דמעות כמים, ואילו הוא יושב בשלוות הנפש ומכרסם ממיני המתיקה והמלוחים הנמצאים לרוב על השולחן, משל אין כל ההפסדים הללו קשורים אליו ולנימי נפשו, ה'עזר כנגדו' בדומה לו... לא הבינה כיצד יושב בשאט נפש כזו לנוכח ההפסדים שנוחלים בני קבוצתם, וגערה בו, היתכן, היתכן לשבת ב'קרירות' כזו לנוכח מראות הזוועה הנראים לעינינו... והוא, אפילו לא ענה לה, עד שהחלה לבכות וכי לא תראה את הנעשה, בעוד כעשר דקות המשחק מסתיים והסיפור 'אבוד'... ענה לה האיש, וכי מדוע לא תביני, יודע אנכי בבירור שסוף דבר הנצחון בידנו... שהרי כך שמע להדיא מחברו 'שוטה בדומה לו', שהיום יום שמחה כי חברי קבוצתם ניצחו.

תצא הרעות", ואז בוודאי יזכה לראות בסוף באלו כתב 'רבינו בחיי' (ד"ה כי תועבת) בביאורו של פסוק הדברים גופא שהוא הכל רב טוב וחסד", כמו שמובא 'תמים תהיה עם ה' אלוך', שבא לומר לאדם בגמרא (ברכות ס:) במעשה דרבי עקיבא, עכ"ל. כשתהיה תמים, אזי תהיה עם ה' אלוך [כלומר שתיבת

ו'מאויבי תחכמני', כיצד אכן נשאר בר נש זה בשלווה השקט ובטח, כי ידע אל נכון שסוף דבר הכל יתהפך לטובה ולאורה, אף לדידן, פעמים נראה לאדם כי חושך ואפילה השיגוהו, נחלתו 'מכות' והפסדים שהוא נוחל בזה אחר זה, ה'שדכן' ייאשו, והרופא הרים את ידיו, כאן הפסיד ממון וכאן נחל בזיונות וכו' וכו', כל חד וחד בדיליה, ואינו מוצא מנוח לכף רגלו, אכן אם ידע שהכל מנוהל ממעל, מושגח מן שמיא לתכלית טוב, לא יתפעל ולא תחלש דעתו כלל, אדרבה, ישאר בשלוות נפשו ללא כל כחל ושרק, וימתין לראות את ישועת ה' ואת תכלית הנהגת הבורא שהכל לטובה ולברכה.

ובענין אחר יש לומר, בעמדנו ב'שערי אלול', יש לך אדם שנפשו מיואשת לגמרי ממצבו, בהתבוננו כי עברה עליו שנה שלימה של מכות ונפילות, בזה אחר זה נכשל ונפל, וכך עברו עליו חודש תשרי פ"א חשון, גם כסלו וטבת לא הטיבו עמו, אדרבה קיים בעצמו 'נפול תפול', וכך עבר אדר ניסן תמוז אב, ועתה הוא בראש אלול – אחרית שנה, כיצד ירים ראשו מעל המים, לזה אמרין, מה לך כי תבהל, הרי הכל תלוי עתה בסוף השנה, וממילא יקח עצמו לידיים לתת ליצר הרע את ה'מכה' האחרונה... והכל יתהפך כלא היה.

אל הרה"ק מטאהש זי"ע נכנס יהודי בעל צרות ויסורים, ובכה לפני הרבי על הררי צרות ויסורים שתכפוהו אחד אחר השני, באותה שעה עמד על השולחן אשר לפני הרבי כוס זכוכית גדולה עד מאד מלאה במשקה תה חם ורותח, משהתגבר בכיו של החסיד אמר לו הרבי קרב אלי, ושוב אמר לו קרב יותר יותר, ועל כל צרה וצרה שמנה החסיד שפך הרבי מעט מהתה הרותח עליו ועל בגדיו, ונרטבו בגדיו, כמוכן שהחסיד לא פצה פיו בתרעומת או בפליאה לפני הרבי מדוע הוא מתז עליו אחת למעלה ושבע למטה, מתוך ידיעה שהרבי מכוון בכל מעשיו ובכל תנועותיו יחודים ובוודאי יש לו בזה ענינים נשגבים.

משגמר החסיד להתאונן ולבכות שאלו הרבי וכי לא כאב לך התזת המשקה הרותח עד מאד, ענה החסיד, אכן כן, א"כ מדוע שתקת בהשקט ובטח, ומדוע לא הראית כל פליאה או תמיהה על שפיכת התה עליך, גמגם החסיד, אך הרבי דחק בו, נו, אמור נא מדוע שתקת, ענה החסיד כי יודע אני אל נכון שכוונות נשגבות יש לרבי בכל דרכיו ומעשיו, ומובטח הייתי שהרבי ממתיק בזה מעלי את כל הדינים, ומבטל ממני כל יסורים, אמר לו הרבי בהערה והארה, מאחר שאני נקרא טאהשער רבי הנך חושב שאני יכול להמתיק דינים... לכן שתקת, לא צעקת, ונשארת בשלוות הנפש, אם כן, ק"ו בן בנו של ק"ו שהקב"ה שהוא אדון כל, והוא באמת ממתיק דינים ומיטיב לכל, מדוע הנך צועק ומתלונן, תנוח דעתך ותשלוו נפשך ותאמין בו שהכל לטובתך השלימה.

יג. הגה"ק החיד"א זי"ע (נחל קדומים) מפרש בלשון הכתוב שבתחילת הפרשה 'שופטים' ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלוך נותן לך לשבטיך, שהנה מצינו בחז"ל (שוח"ט פכ"ג) שפירשו מה שנאמר (תהילים כג ד) 'שבטך ומשענתך המה ינחמוני' – 'שבטך אלו הייסורין', ולפי"ז יש לפרש גם בפסוק זה ש'שבטיך' אלו הייסורים אשר הקב"ה נותן 'בכל שעריך', ובאמת ה' אלוך נותן לך – שאותם ייסורים הם מתנה מאתו ית' וממידת רחמיו, בכדי לעורר את האדם לשוב אליו ית'.

יד. שמעתי מבעל העובדא איש צדיק וחשוב שליט"א, כי במלאת שמונה שנים לנישואיו עדיין לא נושע בזש"ק, וכבר הייתה נוות ביתו קרובה ליאוש ל"ע מאחר שלא ראו כל קצה תקווה, בצר לה ובאמונתה כי אבינו שבשמים הוא אדון הכל, ואין ממנו כל מעצור להושיעם, ובוודאי מניעת פרי בטן מהם אינו אלא טובה גמורה עבורם בתכלית ההטבה, נכנסה לחדר סגור שבביתם, נעלה הדלת, והדליקה כלי המשמיע כלי שירה וזמרה, ולקול הצלילים הודתה ושבחה לא-ל הגדול והנורא על הטובה שגמל עמהם, ואכן, לא ארכו הימים וישועתם מיהרה לבוא ולתקופת השנה נולד בנם למזל"ט.

כע"ז שמעתי מאברך חשוב אשר נסע לשבות בשב"ק פר' עקב אצל קרוביו המתגוררים בשכונת רמות בעיה"ק ירושלים ת"ו, אך היות והאוטובוס אשר הובילו מביתו בעיר אחרת אינו נוסע בתוך השכונה על כן סיכמו ביניהם שירד במקום פלוני, ולשם 'גיע' הקרוב' ויאסוף אותו וב"ב ברכבו, ואכן ירד באותו המקום, ונכנס בינתיים לכמה

בכל עת האם נכון הדבר לעשותו אם לאו. וז"ל השל"ה הק', בכאן יש רמז מוסר להא דתנן בספר יצירה (פ"ד מ"ב) 'שבעה שערים הם בנפש, שתי עינים שתי אזנים והפה ושני נחירי האף' וכו', וצריך האדם להיות שומר השערים דהיינו הראיה^{טו} והשמיעה והדיבור^{טז} והכעס היוצא מהאף וכו', ועל אלו השערים ישים אדם שופטים ושוטרים, כלומר שישפוט את עצמו תמיד, זהו תיבת לך שאמר 'תתן לך', וישגיח תמיד שלא יהיה שם שום עבירה וכו'. עכ"ל^{יז}.

'תהיה' נקראת למעלה ולמטה, דהיינו (אם) תמים תהיה, (אז) תהיה עם ה' אלוך^{יח}], כדוגמת הנאמר במשה רבינו ויהי שם עם ה' (שמות לד כח). וכאשר יזכה להיות עם ה' אזי יאיר עליו אור העליון כמו שנאמר (דניאל ב כב) 'ונהורא עימיה שרא'. ולמדך הכתוב הזה על מעלת מידת התמימות ועל גודל שכרה. וכן אמר דוד המלך (תהלים מא יג) ואני בתומי - ע"י שאתהלך בתמימות, תמכת בי ותציבני לפניך לעולם - שעל ידי התמימות עומד האדם כביכול לפניו קוב"ה לעולם.

בכל שעריך - שמירת החושים ושערי הגוף

לא תסור - לשמור על תקנות גדולי וחכמי הדור בפרשתן (יז יא), 'לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל', הנה התורה הק' היא נצחית ונאמרה לכל דור ודור, שלא לזוז אפילו 'בל שהוא'

בפרשתן (טז יח), 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך' וגו', בספה"ק רמזו מכאן, שהנה בראש אדם יש שערים הרבה, עיניים, אזניים, אף ופה, וצריך למנות עליהם 'שופטים ושוטרים' לשפוט עצמו

חנויות לקנות שם, ואף ניגש אל הכספומט (ATM) ו'משך' משם סכום נכבד והניח המעות צרורים, לאחמ"כ והגיע ה'קרוב' ולקחו לביתו ברכבו, שם שבתו ב'מנוחה ושמחה'.

במוצאי שבת סדרו את כל חפציהם וכבר רצו לצאת לדרך, אלא שאז הבחינו כי הכסף איננו... 'הפכו' את כל התיקים, פשפשו בכל זווית ופינה בבית, אף חפשו כהוגן בתוך הרכב, ויגעו ולא מצאו. חשבו בדעתם שמא נפל מחיקם בעת שסיבבו באותם חנויות, ונסעו לבדוק בהם ולא הועילו כלום. וכמעט ש'ויהי נועם נשבת במוצאי שבת'... עד שנתעשת 'בעל המעשה' ואמר לבני ביתו, הנה כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ואף אם אין אנו מבינים מה טובה יש באבדת המעות, אך מאמינים אנו שהקב"ה היטיב עמנו עתה, ואם כן בדין הוא שנודה לו... פתחו ואמרו 'מזמור לתודה', והנה, מיד לאחמ"כ 'עלה בדעתו' לחשוב שמא נפלו המעות בשעה שנכנסו אל הרכב בעש"ק, אך מיד ערך 'חשבון' נפשו, שאם אמנם כן, אין שום תקווה שיחזור אליו הכסף, מאחר שכבר עברו יותר משלושים שעות שהוא מונח שם בתוך 'צרור' (שקית) שניכר מבחוץ מה נעשה בתוכו, והוא מקום שרבים מצויים שם (ורובם אינם שומרי תורה ומצוות)... וכבר יכול לומר 'קדיש'... אעפ"כ נסע לשם והנה הכסף מונח בארץ כשאפילו פרוטה אחת לא נעדרה ממנו.

ללמדנו, כי המקבל עליו הנהגת הבורא באהבה ובשמחה זוכה ורואה בישועת ה', ולא עוד, אלא שהישועה כבר מוכנת ומצפה לו, יותר משלושים שעות שהכסף שמור בשמירה עליונה שאיש בעולם לא יראה אותו - ואין מחכים אלא שיפתח פיו בהודאה...

טו. ידוע מה שכתבו בספה"ק כי אלול ר"ת אנו לי-ה ועיננו לי-ה, הוסיף בזה הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע (ריש פר' ראה) כי נרמז בזה על חובת האדם ביותר לשמור עיניו בימים קדושים אלו, עד שיהיה באמת עיניו לי-ה...

טז. כה דרש אחד מצדיקי דורנו שליט"א בלשון הכתוב (תהילים טו ג) 'לא רגל על לשונו', כי סופי התיבות עולים ל'אלול', ללמד על חובת שמירת הלשון מכל דבר רע בחודש אלול, ואכן, שומה עלינו ביותר להשתדל בטהרת הפה והלשון ככל היותר בכדי שנוכל להתפלל בפה טהור לפני הקב"ה שיוציא לצדק דיננו...

יז. הרה"ח ר' יצחק גרשטנקורן ז"ל ממייסדי העיר בני-ברק, מסר את נפשו לבנות את העיר ודאג לכל צרכיה על הצד היותר טוב, אמנם 'אם אין קמח אין תורה' והוכרח ליטול על כתפו הלוואות וחובות עצומים, ומשהגיע 'זמן פירעון' הוכרח לכתת רגליו בגולה לאסוף מעות מנדיבי עם. פעם אחת הגיע לאחת העיירות, וסיפר למרא דאתרא על מפעליו הכבירים בארה"ק, הרב התפעל מאד והפליא את מעשיו הטובים, ובתוך דבריו אף אמר לו, שהוא מקנא בו על שהוא זוכה לבנות עיר ואם בישראל ברוח התורה והיראה, נענה ר"י והשיב, שהוא מוכן ומזומן לוותר על זכויות גדולות אלו אם יבוא אי מי ויטול על שכמו גם את החובות העצומים שהשתרגו על צווארו מחמת

ומה שיורו חכמי הדור". וכך פירש רבינו ה'אור החיים' הק' ז"ע מה שנאמר (יב כח) 'שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצווך למען ייטב לך ולבניך אחרך עד עולם', ולכאורה היה לו להקדים 'שמעת' ל'שמור', שאם לא 'שמע' עדיין אינו יודע מה הם החוקים והמשפטים שעליו 'לשמור', עוד קשה מה מרבה הכתוב באומרו 'את' ו'כל' (ששני תיבות אלו הם לשון ריבוי). אלא ביאורו, שבא לצוות על ב' עניינים. א. שמירת התורה והמצוות שנאמרו למשה בסיני. ב. כל הגדרים והסייגים שיוסיפו לגזור חכמי ישראל בכל משך הדורות.

וזהו ביאור הכתוב, שמור את כל המצוות שכבר נאמרו ע"י משה, ועוד זאת ושמעת - 'שצריך לקבל כל גזירת רבותינו ז"ל וסייגיהם', לכן נקט את, שבא לרבות 'כל גזירות ושמירות וגדרים שיחדשו רבותינו'. והוסיף לומר 'כל הדברים האלה', כי רק ע"י העמידה באותם גדרים יוכל לקיים את המצוות בשלמות. והוסיף האזהרה לבאר מה שסיים הפסוק באומרו 'למען ייטב לך ולבניך', וז"ל, כי גדרים וסייגים שעשו רבותינו ז"ל הוא דבר המעמיד דורות עם בני ישראל לעולם להבדילם מכל ביעור והדומה לו. עכ"ל"י.

הקמת העיר, שמע המרא דאתרא לדבריו והפריך את דבריו מתוך פרשתו, בסדר המלחמה (כ ה-ה) שהמשוח מלחמה היה מכריז לפני אנשי הצבא 'מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו... ויספו השוטרים לדבר אל העם ואמרו, מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו, ובמשנה שנינו (סוטה מד.) על המשך הפסוק 'והיה ככלות השוטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם - ובעקיבו של עם מעמידין זקיפין לפניהם ואחרים מאחוריהם, וכשילין של ברזל בידיהן, וכל המבקש לחזור הרשות בידו לקפח את שוקיו, שתחילת נפילה ניסה', ויש לדקדק, שבתחילה היה משוח מלחמה רך כקנה ונותן רשות לכל הרוצה לחזור לביתו, ואילו בסוף נקט בלשון קשה, והחמיר על החפץ לחזור לביתו עד שהתיר לקפח את שוקיו. אלא ביאורו, כי בטרם שייכנס האדם לשדה המלחמה הרשות נתונה בידו לבחון ולבדוק אם בידו ללכת למלחמה אם לאו, ואם מרגיש שיש לו לב רך יכול לחזור לביתו, אבל אחר שקיבל על עצמו ללחום נגד האויב עליו לקיים את קבלתו במסירות נפש כי אם קיבל ע"ע בוודאי יש בו כוח ותעצומות לעמוד בזה. ובזאת סיים הרב ואמר לרבי יצחק ז"ל, אם קיבלתם על עצמכם לבנות את העיר, הרי זה עצמו מוכיח שיש בכם את כוחות הנפש להוציאם מן הכח לפועל, ובוודאי שה' לא יעזוב אותך... ולא יתן למוט רגלך.

והדברים אמורים לכל אחד ואחד, שלא ישתמט מקיום קבלותיו בטענת 'אונס'... כי אם כבר קיבל שמע מינה שאכן יש בכוחו לעמוד בזאת...

יח. אחד מחשובי הרבנים בחו"ל נשא מדברותיו בדרך ציור נפלא כנגד אותם ה'אויבער חכמים' שמבינים יותר מכל הרבנים, וכה אמר, הבה נתאר לעצמנו, נכנס יהודי לביהמ"ד ומוצא מודעה גדולה ובה 'קול קורא' המכריז כי מהיום והלאה אסור לאכול בשר עוף עם חלב מחשש שמא יחליפוהו בבשר בהמה, עומד לו 'בעל הבית' (מגושם) ומכריז קבל קהל ועדה, השמעתם מה הם אומרים כאן, במה הרב מבין איני יודע, אבל בבשר בוודאי אינו מבין... הרי אני כבן שבעים שנה, ומיום עמדי על דעתי לא החסרתי אפילו יום אחד מעריכת 'גריל' - צליית בשר על האש (ואף בתשעת הימים חזרתי אחר 'סיום', ביום התענית השלמתי במוצאי התענית), ולא קרב זה אל זה - אין בשר עוף דומה לבשר בהמה לא במראה ולא בטעם ולא בשום דבר אחר, מה רוצים הרבנים והגאונים... והנה כל השומע 'סיפור' זה אומר לעצמו אוי לו ל'בעל הבית' הלזה, מה מבינות יש לו לומר בתקנות חז"ל, וכי 'בר פלוגתא' שלהם הוא... הם הבינו ברוחב בינתם וראייתם למרחוק שיבואו להחליף זה בזה, והלה חולק עליהם... מצא לו על מי לחלוק... לא פחות ולא יותר... ומכאן תדון לעצמך, מדוע בגזירות של 'עיני העדה' שבדורנו הנך מחזיק עצמך מבין יותר מהם...

יט. ודבריו הק' אין צריכים ביאור בדור הזה, כי לדאבון לב גלוי וידוע לכל מה סופם של 'המתחכמים' על תקנות גדולי ישראל בעניין הכלים הטמאים, ואי אפשר להעמיד דורות כשרים ושלמים בבית שאינו שמור ונשמר על כל הגדרים ככתבם וכלשונם, אין פרץ ואין יוצאת...

מאמר איום ונורא אמר הגה"ק רבי אלחנן וואסערמאן זי"ע הי"ד לאביו של אחד מתלמידי ישיבתו 'אהל תורה' שרצה להוציא את הבן מהישיבה ללמדו אומנות, וטענתו בפיו שהרי מפורש אמרו חכמים (אבות ב ב) 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ', נענה לו רבי אלחנן, גדולה מזאת אמרו (שם) 'כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון', אלא שאפילו מצוה גדולה כמו מצוות מילה נדחית היא אם 'מתו אחיו מחמת מילה', ואם יעמוד האב ויקיים את ה'ברית' אינו אלא רוצח... ועל אחת כמה וכמה לעניין 'מלאכה', שאף שחשובה היא עד מאוד... אך כבר מתו

אקרא ולא אטה, פעם אחת קרא ובקש להטות אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר. ונודע ביאורו של הנר"א זי"ע בדקדוק לשון הגמרא 'אמר כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר' - שלא אמרו לא יקרא לאור הנר שמא יטה, אלא אמרו בסתמא לא יקרא לאור הנר מבלי נתינת טעם, כי אם היו אומרים הטעם אזי היה אפשר שייצא מכך מכשול, וכמו רבי ישמעאל בן אלישע שחשב שיכול לסמוך על עצמו שיקרא ולא יטה, לכן סתמו חכמים ולא פירשו טעם הדבר לומר לך שבכל מצב שהוא לא יקרא לאור הנר. וללמד על הכלל כולו יצא, שאין לזוז ימין ושמאל מכל תקנות חז"ל אף בשנדמה לו שטעם התקנה והגזירה אינה שייכת אצלו לפי עניינו או לפי השעה, אלא צריך לשמור על כל

ביו"ב כתב בספר 'החיים' (לאחי המהר"ל זי"ע, ספר זכויות ח"א פ"ב) לבאר הטעם שלא נאמר בפר' נדרים 'וידבר ה' אל משה לאמור' כפי שנאמר בכל התורה, אלא כתיב (במדבר ל ב) 'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה', וז"ל, להניד שאף התקנות שיעשו ראשי בני ישראל דרך סייג לפי צורך השעה הרי הוא בכלל הדבר אשר צוה ה', עכ"ל, וכלומר, שמשם אמר שמה שיאמרו ראשי המטות לבני ישראל לדורותיהם הרי זה כציווי מפי השי"ת בעצמו, וצריך לשמור עליהם ולקיימם כאילו נצטוונו עליהם מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו.

איתא בגמ' (שבת יב:) 'לא יקרא' (בשבת) לאור הנר שמא יטה, אמר רבי ישמעאל בן אלישע אני

אחיו מחמתה... וממילא נדחית היא... ומעתה לדין ייאמר, גם זה שיש לו היתר 'לצורך פרנסה', זכור יזכור כמה כבר מתו מחמת מלאכה...

מעשה אחד מני אלף סיפר רב נכבד מעיה"ק ירושלים, כי פעם אחת ראה ב'ליל הסדר' איש יהודי יושב בבית הכנסת ועל ידו ארבעת בניו, שהיו נראים ממש כמו ה'ארבעת הבנים' שבהגדה... אחד היה 'חכם' שהשתעשע עם אביו בדברי תורה, ואחד היה נראה כ'תם', והתעסק עמו האב ללמדו מענייני דיומא, אחד היה קטן שאינו יודע לשאול... והאחד היה נדמה כ'רשע' רח"ל... וכל מלבשויו ושערות ראשו העידו כמאה עדים כי נתרחק מדרכי ה' ל"ע. וניגש אליו הרב לדרוש בשלומו ובתוך הדברים שאלו כיצד כה נתרחקת מ'מולדתך ומבית אביך', השיב הבחור בעיניים דומעות הכל בגלל האינטרנט... נדהם הרב וחזר ושאל מה ל'בן טובים' כמוך ולאותו כלי משחית, והיכן היה לך מכשיר טמא זה שכה נכשלת בו פרץ הבחור בבכי מר ואמר, בבית... והכל בגלל אבי שליט"א שמחזיקו בבית... ניגש מיד הרב אל האב לברר אצלו מדוע מחזיק 'תועבה' משוקצת ומסוכנת בבית, והשיב לצורך פרנסה... זעק הבן בכאב עצום בגלל אותה 'פרנסה' הגעתי לאן שהגעתי... ולדאבון לב נתקיים בהם מה שנאמר בהגדה 'רשע מה הוא אומר, מה העבודה הזאת לכם'... מה הרווחתם מאותה עבודת הפרנסה כמו זו... ושומר נפשו ונפש בני ביתו ירחק מכל הכלים האלו כמו מאש בוערת עד לב השמים...

ידוע לכל ה'פיצוץ' הנורא אשר היה בשנת תשמ"ו ב'כור האטומי' בעיר טשערנאביל שברוסיה, מקום אשר מכינים בו החומר עבור 'פצצת האטום', וכשערכו שם ניסויים התחמם הכור יתר על המידה עד שהתפוצץ, ונתפזר חומר מסוכן הנקרא 'רדיואקטיבי' למרחקים, ורבים רבים מתו שם, ומני אז ועד היום הזה המקום ההוא מסוכן לשהות בו עקב ה'קרינה' השוררת שם, והרי הוא כ'עיר הנידחת' ממש - והיתה תל עולם, ואף אסור להיכנס לשם. והנה מתחילה נזהרו הכל שלא להתקרב לאותו חבל ארץ, אך כעבור כמה שנים כבר 'ניסו' כמה 'חכמים' ונכנסו שמה, באמרם, שאין שום סכנה בשהייתם שם, כי הכל 'דמיונות' של השלטונות מסיבות שונות ומשונות, ואף קיבצו 'חכמים' כמותם ונכנסו לשם וסיירו לארכו ולרחבו, ובצאתם התפארו בקול גדול, ראו כי יצאנו בשלום ואין ממה לפחד כלל, אלא שלא ידעו שנספג החומר המסוכן בגופם ופעל לאיטו את פעולתו הרעה, ולא זו בלבד שלבסוף ניזוקו, גם הולידו ילדים חולים ופגומים רח"ל, ודורות שלמים 'נחרבו' בגלל אותה 'חכמה'...

כיוצא בדבר נדמים אותם המתחכמים לפרוץ גדרות עולם, תקנות שתיקנו גדולי הדור להרחיק את האדם מן העבירה, ואומרים 'שלום עלי נפשי', הנה מחזיק אני בכלי אסור ולא אירע לי מאומה, הצאתי ולא נפגעתי, הסתכלתי במקום האסור ולא נפגם בי כלום אלא נשארתי יהודי שלם בכל הרמ"ח והשס"ה... ואינו יודע עד כמה 'רגעים אלו' פגמו בו ובזרעו אחריו...

הגדרים והסייגים שתיקנו חכמי הדור בלי שום 'התחכמויות' והיתרים שונים ומשונים...
על עבודת האדם בחודש אלול שהוא 'שער' לשנה החדשה הבעל"ט, ועל כך נאמר 'שופטים ושופטים תתן לך', כי 'שופטים' מרמז על הבנת השכל, שצריך להתבונן ו'לראות' בעיניו עד גודל השפעת עבודתו בחודש זה על כל השנה הבאה, גם צריך להתבונן היטב במעשיו ולהיטיב דרכיו ולחזור בתשובה, ואילו

שופטים ושופטים תתן לך – ב'שערי' השנה החדשה

בפרשת (מ יח), 'שופטים ושופטים תתן לך בכל שערך', ופירשו צדיקי הדורות כי נרמז כאן

כ. מעשה היה אצל הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל בעל ה'אור שמח', אשר היה לו שמש מסור ששרתו באמונה, ומעולם לא העז להמרות את פי הרב ולסור מדבריו ימין ושמאל. פעם אחת ביקש ממנו רבי מאיר שמחה שיעשה דבר מסוים אשר היה נראה מוזר ותמוה בעיניו, ומחמת כן לא שמע בקול רבו ולא עשה ככל אשר נצטווה. למחרת שאלו ה'אור שמח' האם ביצע את ההוראה שנתן לו ביום אמש, הודה השמש על האמת שלא עשה זאת כי לא הוטב בעיניו. מיד החל לגעור בו רבי מאיר שמחה ואמר, מעולם לא היית נאמן אלי, ומעודך לא שמעת לקולי... ויתמה השמש בעיניו, רבי קדוש, על מה יצא הקצף ומה חרי האף הגדול הזה, הרי שנים רבות שאני ממלא אחר רצון הרב מבלי לזוז אפילו כמלא נימה מדבריו, ורק בזו הפעם שלא שמעתי בקולו כאשר הייתה באמנה עמי, וכי על פעם אחת מגיע לי קיתון של רותחין כזה... נענה לו רבי מאיר שמחה, אם אכן לא עשית את בקשתי כי בדעתך לא הבנת אותי, נמצא שכל עשיותיך עד עתה לא היו כי כך ציויתי אותך, אלא כי כך הבנת בשכלך שצדקו דבריי, נמצא שמעולם לא שמעת לקולי אלא הלכת אחר שכלך...

כיו"ב ייאמר על אותם 'חכמים' בעיניהם, אם אינם מבטלים דעתם מפני דעת גדולי הדור כרצון ה', נמצא שכל מה שהם מקיימים שאר מצוות הוא רק מפני שמבינים זאת ב'דעתם הרחבה', ועובדים את עצמם ולא את קונם, וכדי בזיון וקצף...

כא. בדרך רמז אמר כ"ק אדמו"ר מקאלוב שליט"א לרפ"ש, שהנה יש המתירים לעצמם לפרוץ גדרי עולם לצורך פרנסה, ולעומתם יש שמורים היתר בטענה שהכלים מסייעים בלימוד התורה והרבצתה, וכנגד ב' 'תירוצים' אלו אמר הכתוב לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, שהרי אמרו חז"ל (ב"ב כה:): 'הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין', וידוע ש'דרום' היינו בימין ואילו 'צפון' נקרא שמאל, וזהו שאמר הכתוב לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך בטענת 'ימין', שרוצה להחכים בלימוד התורה, וכמו"כ לא תסור בטענת 'שמאל' שזקוק הוא להתפרנס על ידם...

וכבר ביארו את האמור בסוגיא דקטורת (ירושלמי, יומא פ"ד ה"ה), 'ולמה אין מערבין בה דבש מפני שהתורה אמרה כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו', וכל הרואה יתמה, מדוע דייקא בקטורת שאלו 'ולמה'... והשיבו 'מפני שהתורה אמרה', מדוע לא שאלו כן בהלכות שבת – ולמה אין מדליקין האש בשבת... מפני שהתורה אמרה, וכיו"ב בשאר מצוות, אלא, כי הקטורת הייתה עשויה להעלות ריח, ואם כן יש מקום לומר שנוסיף עליה דבש, ועי"ז יתרבה וישתבח ריחה לעילא ולעילא, ונראה שע"ז יתקיים רצון הבורא ביתר הידור, לזה אמרו מפני שהתורה אמרה, אף מה שנראה לך כמסייע לקיום התורה, אם אמרה תורה בפירוש אל תעשה כן הרי עליך ללכת אחרי התורה, ולא ללכת אחר שכלך ה'מבין' כי כך וכך עדיף לעשות... כיו"ב ייאמר שאם חכמי הדור אמרו בפירוש אל תעשה – עליך ללכת אחריהם ולא אחרי שכלך...
כב. אף כי ימים אלו נראים כ'סוף' השנה, מ"מ ידע שהם כ'ראש' וראשית לשנה הבאה – וכמו שגופו של אדם תלוי בראשו, כך כל השנה הבאה תלויה בימים אלו, אם אך ישכיל לנצלם כראוי.

וכבר הובא ב'תורת אבות' (אלול) וז"ל, הרה"ק רבי יחיאל ממוש ז"ל היה אומר, הלכה פסוקה מה"ק מלעכאוויטש ז"ל, אלול איז דער אנהייב יאר' (אלול הוא תחילת השנה, ואל תבטל עליו כ'סוף' שנה), ע"כ, וכלומר, שהגוף נגרר אחר הראש. שמעתי מהרה"ח ר' יודל בערגער שבימי בחורו הרבה להתאבק בעפר רגלי 'גדולי ישראל' מכל העדות והקהילות, באחת השבתות נסע משיבתו (שבוע"ת נתינה) לשבות בעי"ת בני ברק בכדי לזכות לקרבתו של הגאון גאב"ד פוניבז' זצ"ל, מה עשה, את תפילת ליל שב"ק התפלל בישיבת פוניבז', ואחר התפילה עקב מרחוק אחר הרב, משראה שהרב נפרד מהתלמידים סמוך לביתו ונכנס הביתה, וכבר עזבו אחרוני התלמידים את המקום, נקש ר' יודל על הדלת, והיא נפתחה ע"י הרבנית ע"ה, משראתה חסיד'שער בחור עומד בדלת שאלה אותו לרצונו, ענה ר' יודל, לא הוכן לי מקום לסעוד בו סעודת שבת, האם אוכל להתארח אצלכם, ענתה הרבנית, הן הן, בוא ברוך ה', וקראה לרב, ר' יוסף שלמה, יש לנו אורח היום... (ר' יודל מציין, שנס עשה עמו הבורא שלא שלחה אותו לסעוד ב'ישיבה' עם שאר הבחורים,

כי אז כל תחבולתו הייתה יורדת לטמיון) ואכן, זכרונה של אותה סעודה לא מש מזכרוננו של ר' יודל, וסיפר שבין הדיבורים סיפר לו הרב מעשה נורא שבדידיה הוה עובדא.

בתחילת דרכו כשהחליט גאב"ד פוניבז' על בניית הישיבה הוזקק לממון ודמים מרובים, בסך ריבי רבבות, לשם כך החיש פעמיו לגולה, בהגיעו לארה"ב עם תכנית (פלאן) לשהות שם כמחצית השנה, אחר כמה ימים החל הרב להרגיש כאבים עזים ברגלו, וככל שעברו השעות כך גדלו והתחזקו הייסורים נורא נוראות, בלית ברירה פנה לדרוש ברופאים, והללו בדקו אותו בבדיקה אחר בדיקה, עד שהגיעו למסקנא שה'סוכר' משתולל בגופו וכבר גרם לנמק ברגליו, ומוכרחים המה לכרות את רגלו כי בלאו הכי יתפשט הנמק בכל גופו, ויש בזה סכנת חיים וודאית, והנה, לא לבדו שהה שם הרב, אלא כל 'ראשי הישיבות' שבארה"ב עמו, ויהיה בשמוע הרב את מצבו הכריז קבל עם ועדה, שמצדו אין כל הסכמה ל'טיפול' רק אם יקבל הוראה מפורשת על כך מהגה"ק ה'חזון איש' זי"ע, לעומתו שאלוהו הרופאים מי הוא החזו"א, וכי 'רופא' או פרופסור הוא... הסבירו להם ראשי הישיבות שהוא רב גדול בישראל ודר בארץ ישראל והחולה סומך דעתו רק עליו, הרופאים שמימיהם לא נתקלו בכגון דא, יושב לו יהודי כשסכנה וודאית מרחפת על ראשו, ועדיין זמנו פנוי לשלוח שאלתו עד ארה"ק הרחוקה, הודיעו הרופאים כי לדעתם עד שתבוא התשובה כבר לא יהא את מי לנתח בכלל... לשמע דעתם הנחרצת, אמרו ראשי הישיבות לרב, אם כן, עפ"י דעת תורה אסור לכם להתנגד, פקוח נפש דוחה כל התורה כולה, אך הרב בשלו, הודיע ב'עקשנות דקדושה' (שבה ניחן מן השמים, ורק בזכות עקשנות קדושה זו הגיע להיכן שהגיע, ובנה את הישיבה ושאר מפעלותיו בקודש) ה'דעת תורה' שלי הוא החזו"א, ולא אזוז כמלא נימא מבלי תשובות, משראו ראשי הישיבות כי המצב רציני ביותר (דער מצב איז זייער ערנסט) שלחו בדחיפות טעלעגראם (מברק) לארה"ק, ואכן, כעבור כמה ימים חזרה תשובת החזו"א לא בא' רבתי - בשום אופן לא לכרות את רגלו של הרב... הרופאים שכאמור מעולם לא ראו כזאת הודיעו שאינם נוטלים כל אחריות על הרב ועל מצבו, וחייבו את הרב להעלות על הכתב ולחתום על דבריו שכל האחריות מוטלת עליו עצמו, גם פסקו מלטפל בו, וכי סתם יעניקו טיפול למאבד עצמו לדעת...

כעבור כמה ימים קרה הנס, היסורים החלו פוחתים והלכים, עד שהרב החל מהלך טיפין טיפין על רגליו... באותו היום רעשו וגעשו כותלי בית החולים, כי מעולם לא נראה בין כתליו 'נס רפואי' כזה אפילו במעין דמעין... שוב עברו כמה ימים והרופאים מצאו בבדיקות שהנמק פוחת והולך - מצטמק ויפה לו, עד שאחר כמה ימים נוספים שוחרר הרב לביתו כשהוא בריא ושלם, כעבור מחצית השנה סיים הרב את מגביתו בארה"ב מתוך הצלחה גדולה (בפרט אחר מעשה כזה) וחזר לארה"ק. בהגיעו ארצה פנה מיד לביתו של הגה"ק החזו"א (בטרם יפנה לביתו), החזו"א קבלו בפנים מאירות, שאלו הרב, ילמדנו רבינו, הרי רבינו אינו נמנה על החסידים רבי'ס (אדמו"רים חסידים, שהורגלו בכגון דא) מאין וכיצד ענה תשובה כזאת - כשכל הרופאים עונים ואומרים פה אחד שאין להתעכב מכריתת הרגל אפילו שעה אחת, ענה החזו"א, אכן, כשהגיע אלי הטעלעגראם הייתי באמצע הלימוד, נשאתי עיני השמימה וחשבתי לעצמי, אוי, רבש"ע, הנני יושב בבני ברק והשאלה באה מניו יארק הרחוקה, כיצד אענה על שאלה כזו, כש'הן' שלי יהיה הן ו'לאו' יהיה לאו, כלומר, מוות וחיים תלויים עתה בתשובתי, לכן בקשתי מאת הבורא יתב"ש, אנא, האר עיני בתורתך, והראני תשובה נכונה בדברי תורתך, מיד הבטתי בגמרא 'מסכת שבת' שהייתה פתוחה לפני, ונפלו עיני על התיבות 'פסיק רישיה ולא ימות' (והוא לשון המתמה והולך, וכי יש לך אדם שקוטעים את ראשו והוא עצמו נשאר בין החיים...) חשבתי לעצמי, הרי רגלו של גאב"ד פוניבז' אינה נחשבת כ'רגל' אלא כ'ראש', כי ברגלים הללו תלוי ועומד כל המפעל... אם לא יכתת רגליו בין דלתי הנדיבים לא תשיג ידו כדי בניית הישיבה וכו' והכל ירד לטמיון, ובוודאי לזה כווננו מן השמים להראות, שאין לכרות ולפסוק את רגלו של הרב הנחשבת כ'ראש' ורק כך ישאר לחיות, וכן הוה...

לדין ייאמר, בל נחשוב כי ימים הללו סוף השנה כ'רגלו' של השנה המה, אלא אדרבה, רגלים אלו 'ראש' לשנה הבעל"ט, בימים אלו תלוי כל עתידנו, אם נמלא אותם בתשובה ומעש"ט בבקשת רחמים כראוי וכהוגן, בוודאי נשיג לעצמנו חיים טובים, לאורך ימים ושנות חיים.

כג. וכך אמרו בעלי הרמז כי 'מזל אלול בתולה' - והנה 'בתולה' היא בכלל הנשים - שניתנו להם בינה יתירה (נדה מה:), ובהקדם הביאור הידוע מדוע אשה פסולה לעדות, ואל תשיביני שפסולה מחמת שאין בה דעת - שהרי בפירוש אמרו 'בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש'. אלא אכן, אדרבה, מאחר שיש בינה יתירה והיא מבינה דבר מתוך דבר, מטעם זה גופא פסולה לעדות, דחיישינן שמא כשתראה אחד רודף אחר השני להרגו כבר תראה בעיני שכלה את כל המעשה ותבוא להעיד, ובאמת על העד לראות את המעשה בעיניו ממש, על כן אמרו מזל אלול

בבית שבנאו ולא חנכו ואיש אחר יחנכנו או באשה שארם ולא לקחה או בכרם שנמטע ולא חילל, ודבר של עגמת נפש הוא שיהא עסוק בדברי הבל כאלו בשעות גורליות אלו במקום שכל כולו יהא נתון במחשבות קדושות של ייחוד השם.

לדידן ייאמר, ימים גבוהים כאלו ימי הרחמים והרצון הרי דבר של עגמת נפש הוא כאשר עיסוקיו של אדם הם בדברי הבל וריק, ובמקום לנצל כל רגע ורגע שהוא יקר מפז¹ הרי הוא מאבד בידיים את המתנה הטובה ביותר אשר נתן לנו הקב"ה ברוב רחמיו².

וכבר נודעו דברי רבינו יונה (שערי תשובה שער הראשון אות ב) על המתאחר מלשוב בתשובה, ומביא מדברי המדרש (קה"ר ז לב) 'משל לכת של ליסטים שחבשן המלך בבית האסורים, וחתרו מחתרת פרצו ויעבורו, ונשאר אחד מהם, בא שר בית הסוהר וראה מחתרת חתורה והאיש ההוא עודנו עצור, ויך אותו

'שוטרים' מרמו על העבודה למעשה, כי אין די בהתעוררות גרידא, ולא המדרש עיקר אלא המעשה³...

בפרשתן (כ ה), 'ודברו השוטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית ולא חנכו ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו', ופירש רש"י, 'ודבר של עגמת נפש הוא'. ולכאורה קשה, וכי זה הוא עיקר החסרון שיהא 'עגמת נפש', ומה הוצרך רש"י להוסיף על עצם דברי הכתוב שפשוטים הם ביותר. אלא ביארו שרש"י בא לפרש, שהנה עצם המיתה במלחמת מצוה מעלה גדולה היא עד מאוד למסור נפשו על קדושת השם, וכמו שאמר ה'מגיד' ל'בית יוסף' אם תזכה תמות על קידוש השם, ואין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם של הרוגי מלכות, אלא שחששה התורה שמא בזמן הגבוה ביותר בחייו עלי אדמות, הרגעים האחרונים של החיים, ועומד למסור נפשו ולהשיבה ליוצרה בקדושה, תהא מחשבתו נתונה

בתולה - שננהג כאותה אשה המבינה דבר מתוך דבר, וכבר עתה נראה בעיני השכל כי ממש בקרוב בוא יבוא ר"ה ועמו כל השנה הבעל"ט התלויה בו, ונבין כי הכל תלוי בהנהגתנו בחודש זה...

והרי מילתא דפשיטא היא שאילו היינו יודעים בחודש אלול תש"פ ובר"ה תשפ"א מה שעומד להיות בשנה הזו הרי בוודאי כל עבודת ה'אלול' והר"ה היתה בצורה שונה לגמרי... אם כן עלינו להיות 'חכם הרואה את הנולד', ו'לתפוס' עצמנו עתה בשני ידיים...

כד. מעשה בשני אנשים אשר עשו טובה גדולה למלכות בנאמנות ובמסירות, וחפץ המלך להשיב להם כגמולם הטוב, על כן הוציא דבר מלכות מלפניו שיוכלו להיכנס לבית האוצרות למשך חצי שעה וליטול ככל העולה על רוחם. נטלו השניים שקים גדולים בידם, בכדי שיוכלו למלא בהם משופרא דשופרא, בזמן המיועד הגיעו שניהם לבית גנזי המלך. והנה רוחב הכניסה אל האוצר היה צר מאוד ודחקו עצמם להיכנס פנימה, אך דא עקא שמרוב הלחץ זו הדחק נקרעו שולי השקים, אחד החל לתפור את השק שיוכל למלא תפקידו, גער בו השני, שטיא שכמותך, עזוב את השק ותאסוף אבנים טובות ומרגליות אשר לא יסולא ערכם בפז, ותוכל לקנות בשוויים שקים כחול הים... אולם הראשון המשיך בעבודתו, והזמן אוזל והולך, רגע אחר רגע.. לקראת סוף ה'זמן' גמר לתקן את השק בשעה טובה ומוצלחת והחל למלא בו, אך לא הספיק ליטול אלא מעט, לעומתו השני הלך בידיים מלאות כל טוב, אלא שבדרך הילוכו נפל הכל מידי ארצה... ונאלץ לצאת בידים ריקניות כלעומת שבא... ואילו הראשון לכל הפחות יצא עם כמה תכשיטים יקרים... והנמשל מובן וברור שיש המתעוררים הרבה עד 'שורצים לכבוש את כל העולם' אך מאחר שלא הכינו כלים לשמור על ההתעוררות למעשה פורחת ההתעוררות, אולם לעומתם מי שמקבל על עצמו קבלות טובות ו'קושר' את עצמו הרי נשאר בידו לכל הפחות 'משהו'...

כה. הרה"ק ה'דברי חיים' זי"ע מסיים באחד מ'תשובותיו' שכתב בימים אלו, וז"ל. ולפלפולי בעלמא (אף בד"ת) אין הזמן גורם, כי צריך לבדוק חדרי משכיות לבב בימים נוראים הללו, אלול תרי"ז (שו"ת דברי חיים י"ד ח"א לג). ואילו הרה"ק ה'פנים יפות' זי"ע (אחרי ד"ה ביד) כתב שכל שעה נחשבת כיום, והפליג הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע, וכתב ב'אגרת' בזה"ל, כתבתי לך זאת בחודש אלול, שכל דקה בחודש זה נחשב אצלי כחודש במשך השנה.

כו. ואכן, אחריות גדולה מוטלת על כל אחד ואחד מאתנו בימים אלו, וכמו שסיפר הרה"ק מקאברין זי"ע שפעם נסע הרה"ק מלעכוויטש זי"ע בימי אלול ובדרך נכנס לקרעטשמע בכדי שינוח הסוס והיו שם ערלים יושבים ומשוחחים 'ושמע אחד אומר לחברו מי שאינו עמל כדבעי למיהוי בחודש הזה לא יהיה לו מה לאכול כל השנה, מיד קרא לאנשיו ואמר להם שמעו מה שזה אומר' (הובא בתורת אבות אלול).

במטהו, אמר לו, קשה יום הלא המחתרת חתורה לפניך הרעים ורוע מעלליו מן לבו קודם יום הדין של ראש השנה, וירגיל את עצמו כל ימי אלול להתרגל בהן ואיך לא מהרת המלט על נפשך^{יז}.

וכה כתב ה'מהרי"ל' (מנהגי מהרי"ל, הלכות ימים נוראים) וז"ל, דרש מהרי"י סגל משנכנס אלול מרבין בתשובה^{יח}... על כן צריך כל אדם להסיר השרשים ודע, כי התשובה מתקבלת^{יט} ביותר בימים אלול, ואם יקיים בעצמו 'ומלתם את ערלת לבבכם'^{לא}, יזכה בעשרת ימי תשובה.

כעין זה היה אומר המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לעוונישטיין זצ"ל, ימי אלול כ'ימי זריעה' בעבודת השדה הם, וכמו שבזריעת השדה – מי שאינו זורע אף ב'טענת אונס' לא יהיה לו מה לאכול... כיו"ב הוא לענין עבודת אלול, החכם עיניו בראשו – יזרע כעת ויאכל פירותיו במשך השנה הבעל"ט (קונטרס ימי רצון).

וכבר המשילו את הדבר ל'קבלן' הבונה בניינים לרבים, שהיה מן ה'טועים' החושבים כי ה'פרנסה' תלויה ביד האדם, ולא דווקא במה שנקצב לו ב'ראש השנה', אי לכך כשהיה משלח את בנו לקנות לו אבנים חימר וסיד היה מצווה לקנות מן הגרועים שבשוק – העולים כמחצה מהטובים שבשוק, והיה אומר – מה איכפת לי הרי כל החורים והסדקים שיתהוו בכותלי הבית, וכן צינורות המים שיתפוצצו, הכל יקרה רק בעוד כשנתיים ימים – אחר שכל המעות יגיעו לידי... יומא חדא, בא בנו בברית האירוסין, ויפן האב לבנות לו ארמון כראוי וכיאות לבן 'עשירים' שכמותו, וישלח את הבן לקנות אבנים וחימר וכו', כששב הבן מן השוק ראה האב שאף בפעם הזאת קנה מה'זיבורית' שבשוק, שאלו האב מדוע עשית שטות זאת, אמר לו הבן ומה נשתנה בנין זה מכל שאר בניינך... אמר לו האב, 'שוטה שבעולם', הרי כל הבניינים אינם אלא לשם ממון, ואם בידי להרוויח אותו הממון ע"י הזיבורית, מדוע לא אעשה זאת (שהרי לא היה מן ה'יראים' את ה'), אבל בנין זה הרי הוא ארמוןך שאתה בעצמך עתיד לדור בו ימים ושנים, וכי ברצונך שבעוד שנתיים יתפוצצו כל צינורות המים, ויתגלו שברים וסדקים בכל פינות הבית...

אף אנן נאמר, אף אם ח"ו במשך השנה – פעמים שהאדם לומד מלומדה'דיג, או מתפלל שלא כראוי כל כך וכו' וכו' – אבל בזו העת – עליו לידע שכל מצבו ומעמדו בשנה הבעל"ט תלוי ועומד בימים הללו, וכמו שהוא בעצמו עומד לדור במדורו הנבנה באלול דהאי שתא, וכמה עליו להיזהר שתהא עבודתו עידית שבעידית כדי שגם השנה הבעל"ט תהיה עידית שבעידית.

כז. וידוע הדקדוק בלשונו, מה ענין 'קשה יום' לאדם זה, והרי הסיבות שמנעוהו מלברוח הם עצלות או פחד שמא יתפסוהו, לכאורה יותר נכון לקראו 'עצל' או 'פחדן'. אלא רמז יש בדבר, שגם אם יש לו לאדם קשיים רבים המקיפים את כל יומו, אך אם 'מחתרת חתורה לפניך' אין מקום לשקוע בכל קשיים אלו, כי עליו להתעלות ולהתרומם מעליהם, להימלט על נפשו ולהציל את עצמו. וזהו שאמר שר בית הסוהר 'קשה יום', אמת כי הינך קשה יום אך הלא מחתרת חתורה לפניך, ולא בכל יומא אתרחיש ניסא... ואיך לא מהרת לברוח. ולדידן יאמר, ימי אלול עתה, ימים בוערים והמחתרת חתורה – זו ההזדמנות להימלט מהיצר, אל נתבוסס בקשיים שונים ובטרדות היום – יום, אלא נמהר להימלט על נפשנו...

כח. ידוע מה שכתבו בספה"ק (מהר"ש מבעלזא זי"ע וכבר הביא כן ב'לקט יושר' בשם רבו ה'תרומת הדשן') כי שם החודש אלול רומז על עניין התשובה, כי שמות חדשים עלו מבבל (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב) ו'אלול' בלשון ארמי הוא לשון חיפוש, וכמו שנאמר (במדבר יג ב) 'ויתורו את ארץ כנען', ותרגם אונקלוס 'וַיִּצְלְלוּ', ובא לרמז על חובת החיפוש במעשיו ולבחון את דרכיו האם טובים הם בעיני ה'...

כט. הרה"ק ה'ישא ברכה' ממאדז"ץ זי"ע אמר דבר נורא במעלת התשובה, ורמז לה בלשון הכתוב בפרשתן (יז יח) 'והיה כשבתו על כסא ממלכתו', שהרי אמרו חז"ל (יומא פו:): 'גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד', שכביכול זה העושה תשובה מתרומם עד שהוא מגיע לכסא הכבוד, וזהו שאמר הכתוב, והיה כשבתו – 'כאשר האדם עושה תשובה הוא גדול כל כך, עד שעולה על כסא ממלכתו יתברך'.

ל. מרגלא בפומיה של הרה"ק מטאהש זי"ע, על הכתוב (משלי טו כג) 'דבר בעתו מה טוב' – שכל ענין – בעתו ובזמנו, אפילו 'מה' – כלומר, דבר קטן ומועט הוא גם 'טוב', וכמו כן אף מעט תשובה מועלת בחודש אלול (אין הכוונה שיסתפק 'במועט', אלא שירבה בהרבה מיעוטים עד שסוף דבר יגיע לידי ריבוי הראוי).

לא. מספרים בדרך משל ומליצה על אחד שהוטל עליו לפקח על ה'מוסדות' לחולים בנפשם ל"ע, בהגיעו לאחד המוסדות שאל את המנהל דשם, הגד נא לי היאך הנכם קובעים עד כמה האדם מעורער בנפשו, ולידע איה

וקרוב הוא לחטוא הרבה בכל השנה, כי אלו הימים דוגמת הלב והמוח שבאדם שאם נזקקו הוא היוזק כל הגוף ואם הם בריאים אזי יהיה כל הגוף בריא. וזהו שאמר הפרד נ"א מעלי, שלפחות תפרד ממני נ"א ימים הנזכרים ולא תחטיאני, ומה שאנכי שואל על נ"א ימים דוקא יען שהימים אלו הם עיקר ימי השנה, שאם 'הימין' ר"ל שאם אלך לצד הטוב שהוא בימין אזי 'ואשמאלה' אותך שאכניע אותך ואניחך כשמאל נכנע ולא שתהיה מיומן בימין. 'ואם אשמאלה' ח"ו לחטוא באלו הימים, אזי 'ואימינה' אותך שיש חשש פן תתגבר בימות השנה, כי נ"א ימים אלו הם המבחן.

ושפטו את העם משפט צדק – משפטו כפי מה שהוא שופט את רעהו

בפרשתן (טו יח), 'שופטים ושופטים תתן לך בכל שעריך... ושפטו את העם משפט צדק', ומבאר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע, דהנה קרב יום הדין בו יבוא הקב"ה לשפוט את כל העולם כשיעבירם לפניו בבני מרון, מה יעשו בני ישראל כדי להפוך את הדין לרחמים וחסדים, ינהגו בין איש לרעהו במידת החסד והרחמים וילמדו זכות איש על רעהו¹, ובה יעוררו עליהם גם מלמעלה אותה המידה, שבעת הדין

שהקב"ה יגמור בעדו, וכמו שכתב 'בעל הטורים' (פר' ניצבים ד"ה את לבבך), שתיבת אלול עולה לראשי תיבות של הפסוק (דברים לו) 'ומל' ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך² לב'.

בא וראה ועד היכן הדברים מגיעים, שהנה הקשה הרה"ק משינאווא זי"ע שהרי התורה מדברת אל כל איש מישראל בכל הדורות, וא"כ מהו שימול הקב"ה 'את לבבך ואת לבב זרעך', והלא זרעך בכלל 'לבבך' הם כי גם אליהם מדבר הקב"ה, ומבאר, כי בחטאי האבות יפגמו הבנים, וכשישוב האב בתשובה גם הבנים יתקנו, ורמזו כן, כי בחודש אלול הוא העת המוכשר לזה, כיו"ב איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (ניצבים תרל"ה) וז"ל, כי השב בתשובה יזכה גם לזרעו אחריו להסיר ערלת לבבם.

כתב ה'בן איש חי' (אדרת אליהו לך לך) על הפסוק הפרד נא מעלי, וז"ל, רמז לנ"א יום שיש מר"ח אלול עד הו"ר שהם ימים נוראים וקדושים ימי סליחה וכפרה, והם סימן ועזר לכל ימי השנה, שאם האדם יזהר וישמר באלו הימים מכל חטא בטוח הוא שיתגבר על יצרו כל ימי השנה כולה ולא ילכד ברשת היצר הרע, ואם באלו הימים לא ישמר כראוי אזי ילכד ברשת היצר הרע

מקומו המתאים לו, ענהו המנהל, מעמידים אותו לפני אמבטי גדולה מלאה במים ומניחים לפניו כלים מכלים שונים כגון כף, כוס וקערה גדולה, ומורים לו להריק את המים מן האמבטי, וכל אחד לפי הכלי שמוציא בו את המים יודעים את מצבו. כשמוע המפקח רעיון זה נהנה ואמר לו, לבטח זה שמוציא את המים על ידי ה'קערה' מקומו איננו כאן כי שכלו זך וברור, אמר לו המנהל, אם כך הם דבריך, נדמה לי שגם אתה מקומך כאן, וכי נצרך לו לבר דעת ל'קערה' להוציא את המים, הרי אפשר לפתוח את הנקב הסתום שבתחתית האמבטי וממילא יוצאים ובורחים להם המים מעצמם דרך הנקב, והנמשל לדידן לפעמים ישאל האדם בבוא אלו הימים הקדושים, היאך אטהר עצמי וכו' על זה אומרים לו 'ומלתם את ערלת לבבכם' – הסר את הפקק הסותם את הלב, וממילא תצא משם כבר כל חלאה, ותשאר זך ונקי.

לב. הוסיף הרה"ק ה'ייטב לב' זי"ע שאכן האדם אשר ימול ערלת לבו ויכרית מעצמו כל שורש פורה ראש ולענה, יקויים בו גם 'ראשי תיבות' של אלול אהוב למעלה ונחמד למטה. אך באם ח"ו אינו מל את לבבו, אלא מקיים

בנפשו 'הכבדתי' את לבו ואת לב' אזי נעשה מ'אלול' אוי לו ואוי לנפשו (עיי' ייטב פנים 'שירת דודי' יט).

לג. באמת אמרו, לעולם יהא אדם סבלן, ומאריך אפו ורוחו לרעהו, כי במעט התבוננות יבין כי בכל מעשה בני האדם יש מקום לשופטם לטובה ולדונם לכף זכות. וכבר אמר הגאון גאב"ד פוניבז' זצ"ל, כי מעולם ידענו ש'כל פעל ה' למענהו' (משלי טז ד), מעתה יקשה לשם מה ברא הקב"ה 'סברא עקומה' אלא בכדי ליישב יהודי (הנראה עקום).

אחד מראשי הישיבות המפורסמות בארה"ק נסע לארצות הגולה לזכות את אחינו בני ישראל לקחת חבל ונחלה בהחזקת ישיבתו, בבואו לבית אחד העשירים הראה לו תמונות מבית ישיבתו, מעמלי התורה ולומדיה, ותרב התפעלותו של העשיר מפעולות ראש הישיבה והחליט להוציא סכום הגון מבית גזיו ולהעניקו לראש הישיבה, כשפנה לחדרו ביקש ראש הישיבה את רשותו לעיין אדהכי והכי בגמרא שעמדה על השולחן... והנה, משחזר וראה את ראש

באר הפרשה - פרשת שופטים

שם כמה סיפורים עד כמה היו קמאי דנים לכף זכות אף במקום שהיה נראה בעיני אדם כחובה, ומסיימים שם כשם שדנתוני לזכות המקום ידן אתכם לזכות.

ובן איתא בדרושי הצ"ח (דרוש כ"ג לשבת תשובה, סוף אות ח), וז"ל. על כן הירא את דבר ה' יקבל עליו מעתה בלב שלם 'ואהבת לרעך כמוך', ולדון את כל האדם לכף זכות, אז יזכה שיעבירו לו על כל פשעיו ואין צריך לא סיגופים ולא תעניות כי המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו.

ובך מבארים משם הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע על המשנה באבות (ב א) 'דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים', וכה

כשיבחנו את כל מעשיהם ידונו אותם לכף זכות, ימליצו עליהם טובה וינהגו עמהם בחסד וברחמים^{לד}. כי בהנהגתו מלמטה מעורר האדם שינהגו עמו כמו"כ מלמעלה, ויפתחו שערי חסד להריק ברכה על כל זרע ישראל.

ובזה מבאר את הפסוק, 'שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך' - אתה בעצמך תתקן ותבין המשפט של מעלה, על ידי 'ושפטו את העם משפט צדק', ע"י שישפוט את רעהו 'משפט צדק' בלימוד זכות וצדקה על כל זרע ישראל, יתעורר כן לעומתו למעלה, ויצא זכאי בדן ומשפט של מעלה, כי במידה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ח:).

ולהדיא איתא בגמרא (שבת קכז:) הדין את חברו לכף זכות (גם מן השמים) דנים אותו לזכות לה, והביאו

הישיבה עוסק בתורה נענה ואמר 'חוזרני בי' אף לא פרוטה אחת אשלשל לידכם... תמה ראש הישיבה וכי מה אירע, מדוע חזר בו מע"כ 'תוך כדי דיבור' מהבטחותיו, מתחילה לא ענהו העשיר, ורק לאחר הפצרות נענה, לא אעניק משלי מאומה לישיבה ש'ראש הישיבה' שבה אינו מכיר בצורת אות, ואינו יודע מאיזה צד מחזיקים את ה'גמרא'... ולא ידע ראש הישיבה מה פשעו ומה חטאתו, עד ש'תפס' כמה דברים אמורים והסביר לו, הנה בוודאי תמהת כי בבואך הנה מחדרי אוצרותיך מצאתני עוסק בתורה כשגמרא 'הפוכה' ביד, דע לך כי יליד 'צנעא' שבתים אני, וידועים דברי קורות הימים כי לא היו ספרים מצויים במחוזותינו, והיינו יושבים לפני ה'מארי' ('מלמד') כשארבע עד חמש תלמידים קוראים באותו ספר כל אחד מצדו האחר ולימדונו לקרוא בספרי הקודש מכל ארבעת צדיהם בשווה, ונמצא שהחזקתי את הגמרא כדרך שלימדוני בבית תלמודי. ואם תאווה נפשו הבא נא ב' ספרי קודש אני אקרא הפוך ומע"כ יקרא ישר ונראה מי קורא מהר וברור יותר, בחן העשיר את אמיתת הדברים ונתרגש עד כדי דמעות שניצול מדיון לכף חובה שלא בצדק והעניק לו ממתת ידו פי שניים ושלושה ממחשבתו הראשונה. מכאן ילמד כל איש ואיש בדיליה, אף שנראה לו כי פלוני הפוך לגמרי, ואינו יודע מאיזה צד מחזיקים את הספר או שאר עניינים שבעולם אם ברוחניות אם בגשמיות, דע לך כי אתה הפוך, וזה האיש ישר והגון הוא...

לד. עפ"י פירש הרה"ק ה'דמשק אליעזר' מוויז'ניץ זי"ע במה שנאמר (תהילים יב ב) 'מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים', שכביכול פסוק זה אומר הקב"ה לכל אחד ואחד מבני ישראל, 'מלפניך' - כפי שאתה 'תדון' את חברך כך 'משפטי יצא' ובאופן זה אני אשפוט אותך, על כן אבקש ממך 'עיניך תחזינה מישרים', בצדק תשפוט עמיתך ועיניך יראו תמיד את השני שצדיק וישר הוא, כדי שאוכל גם אני לזכות אותך בדן.

לה. הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע (בניהו שם) דקדק הטעם ששינו חז"ל בלשונם, שבתחילה נקטו 'לכף זכות', וסיימו 'לזכות' ולא אמרו 'לכף זכות', ומבאר עפ"י מה דאיתא בספרי קדמונים לבאר מה שנאמר (תהילים יא א) 'ביום הציל ה' אותו' מכף כל איביו ומיד שאול, כי תפיסה ב'כף' אינה חזקה כל כך כמו התופס ב'יד', וכלומר שהיה נתון בידי שאול יותר ממה שהיה לגבי שאר אויביו, עפ"י מבאר בזה הלשון, ולזה אמר כל הדין את חברו לכף זכות, ר"ל אפילו שהוא לא דן אותו לזכות גמור הרומז לתפיסת הידים, אלא דנו לזכות קטן שהוא נגיעה בעלמא שדומה לתפיסה בכף, אפילו הכי זוכה כי מן השמים או אחרים ידונו אותו לזכות דהיינו זכות בסתם שהוא זכות גמור. עכ"ל.

ואולי הביאור בדבריו, כי לפעמים קשה לו לאדם לדון את השני לזכות לגמרי, ובפרט באופן שהמעשה נראה לחובה, אך הקב"ה מבקש מהאדם שיעשה מה שבידו, אם אינך יכול לדונו 'לזכות' אזי לכל הפחות תדון אותו לכף זכות... תאמר בלבבך שהגם שאין הצדק עמו לגמרי אבל מעט צדק יש במעשיו... וכאשר האדם עושה מה שביכולתו הקב"ה מקבל אותה 'מנחת עני' ומחשיב זאת כאילו עשה הכל וכאילו דנו 'לזכות' ממש, וכבר נותנים לו שכר משלם לדונו לזכות גמורה.

וביאר האר"י הק' זי"ע (לקוטי תורה ד"ה כי יפלא) עפ"י מה שאמרו חז"ל (בזוהר חדש ובמדרשות ע"פ כרו לי ודים שיחות) שאלו מלאכי השרת להקב"ה, רבש"ע, כתבת בתורתך (ויקרא יז ג) 'ושפך את דמו וכסהו בעפר', וכאן [בחורבן ביהמ"ק] כתיב (תהילים עט ג) 'שפכו דמם כמים' - בלא כל כיסוי - וזהו כי יפלא ממך בין דם לדם. כתבת בתורתך (ויקרא כב כח) 'אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד', וכאן כתיב הבנים נשחטים וכו' - וזהו בין דין לדין. כתבת בתורתך (ויקרא יד לו) 'וצוה הכהן ופנו את הבית', וכאן 'וישרפו בית האלקים וכו' וכל בלי מחמדיה להשחית' (דברי הימים ב' לו יט) - זהו בין נגע לנגע. אמר להם הקב"ה - דברי ריבות"ה בשעריך, כלום יש שלום בעולם, הואיל ואין שלום אין כלום לט'.

ומכאן נלמד שאם יש שלום יש הכל... שאם בני ישראל חיים באהבה זה עם זה הרי כל 'הדינים' מתהפכים לטוב. והדברים שייכים ביותר בימים אלו, שכנודע ש'אלול' ר"ת איש לרעהו ומתנות לאביונים,

ביאורו, דע מה למעלה - ההנהגה שדינן את האדם 'למעלה' הוא 'ממך' - הכל תלוי בהנהגת האדם עצמו, 'עין רואה' - אם תראה תמיד רע על אחרים, שבכל עת לא יעמדו לנגד עיניך אלא החסרונות וחלק הרע שבהם, כך גם למעלה יראו תמיד רק את החסרונות שבך... 'ואזון שומעת' - אם אתה שומע על אחרים דברים רעים כך למעלה אוזן שומעת עליך מקטרגים ח"ו. 'וכל מעשיך בספר נכתבים' - אם לא תשכח את הצער שחברך ציער אותך או עשה לך רעה, והכל נכתב על לוח לבך לזכרון, כך למעלה לא ישכחו אפילו דבר אחד ממעשים הרעים שעשית, על כן, יראה כל איש רק טוב על אחרים, ידבר וישמע עליו רק טוב, וממילא גם למעלה לא ידברו ולא ישמעו עליו כל דברי קטרוג רק טובותיו ומעלותיו, ותנצל נפשו.

איש לרעהו ומתנות - זהירות בבין אדם לחברו
בפרשתן (יז ח), 'כי יפלא ממך דבר בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך',

לו. עפ"י ביאר בספר 'אזור אליהו' (להגה"צ רבי אליהו לערמן אבד"ק וויסקיט, מתלמידי הרה"ק מקאצק, דברים ד"ה ויצא) מה שאמרו חז"ל (גיטין נה:) אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים, כי לכאורה יש להקשות מדוע סיבב הקב"ה חורבן בית המקדש דווקא ע"י מעשה זה, אלא מפני שהנהגת הקב"ה אל האדם היא כפי הנהגתו כלפי אחרים, וכאשר בעל הסעודה טען שבר קמצא צריך לעזוב את הסעודה מפני שהוא שונא, והסכימו חכמים לדבר, ו'שפטו' כי אכן יש מקום לגרש שונא מן הבית, באותה שעה נקבע אותו הדין גם בשמים ממעל, שצריך לגרש את בני ישראל שהיו כ'שונאים' אל הקב"ה...

לז. הנה פירש רש"י 'בין דם לדם' - בין דם טמא לדם טהור. בין דין לדין - בין דין זכאי לדין חייב. ובין נגע לנגע - בין נגע טמא לנגע טהור, וכל המתבונן בדקדוק לשון רש"י ישים לב, כי לגבי 'דם' הזכיר את הטמא תחילה, וכן לגבי 'נגע', אכן בעניין הדין נקט 'דין זכאי' תחילה, ובוודאי לא בחינם כתב כן, אלא ביאר הרה"ק מסקולען זי"ע כי בא רש"י ללמדנו כלל גדול, שצריך לראות את הבעל דין כ'זכאי' עד שיווכח לנו שאינו כן... ובסתמא הוא 'זכאי'... לח. וכבר דייקו בעלי המוסר (קונטרס 'מיץ אפיים') הא דכתיב ב'משלי' (כו כ) 'באפס עצים תכבה אש ובאין נרגן ישתוק מדון', ולכאורה צ"ב כוונתו, שהיה לו לומר ב'מים' תכבה אש, אלא דמכאן יש ללמוד, דבזמן מחלוקת אין לעשות פעולות כיבוי (דוגמת שפיכת מים על האש), כי כל אלו לא יועילו מאומה, וכמה שתנסה להסביר ולבאר את ה'צד' השני תגדל האש יותר ויותר, אלא 'אפס עצים' - שלא לעשות מאומה, לא פעולות הסברה ולא שאר פעולות, שכל פעולה גורמת פעילות נוספת, ואין עצה בזמן מחלוקת אלא אפס עצים (כלומר לשתוק ולהמנע מכל פעולה) שע"י תדעך האש.

לט. בפי העולם שגור לומר, שבחודש אלול אף דגים שבים זוחלים ורועדים מאימת הדין. בטוב טעם ביאר כ"ק האדמו"ר ממאדו"ץ זצוק"ל, עפ"י דברי הגמרא (ע"ז ד.) המבארת מה פרנסתם של דגים שבים, 'גדול בולע את הקטן', ש'מאכלם' של הגדולים - לאכול את הדגים הקטנים והחלשים מהם... ואף שזוהי פרנסתם עפ"י הסדר שהעמיד להם הבורא יאחזון רעד בבוא אלול... ומהם נלמד, אף מי שיש בידו לומר שלצורך פרנסה וכדו' עליו 'לבלוע' את חברו, הרי שבבוא ימים הללו חיל ורעדה יאחזון.

מ. ידוע על צדיקי הדורות אשר היו מכתתים רגליהם בעצמם לקבץ מעות לחלקם לעניים בלא לחוס על כבודם ומעמדם, וכן היה נוהג הרה"ק רבי יענק'לה מפשאורסק זי"ע, פעם אחת לאחר שחזר על הפתחים מעד ונפל

כרם (הכתובים תחילה). ומבאר הרה"ק מסאטמאר זי"ע, כי עפ"י אמת יש עצה אף לאלו שבנו בית ונטעו כרם - אם חשקה נפשם לצאת למלחמה (ברצונם כי עז לזכות למות על קידוש ה', כמו שאמר ה' מגיד' לבית יוסף 'אם תזכה תמות על קידוש ה', עיי' מגיד מישרים פר' מקץ מהדו"ק), ומהי עצתם - יפקיר 'בעל הבית' את ביתו החדש או את כרמו, ומותר לו לצאת למלחמה, אף זה אשר ארש אשה ולא לקחה יבוא ויאמר הרי אני מגרש את האשה ומעתה אצא למלחמה.... וכל זה כדי שיוכל למות על קידוש ה', אדם כזה אכן 'כדאי' הוא שימות', כי מסירות נפשו כזו הבאה לו על חשבון יהודי אחר^מ - שמגרש את האשה עבור זה, אינה בכלל הקדושה (ויסוד הדברים מבואר כבר בחתם סופר ד"ה נקי).

ללמד על 'מצוות היום' להיות כאיש אחד בלב אחד^{מא}, ובהכנה לקראת הימים הנוראים.

בפרשתן (כ ה-ו), 'ודברו השוטרים אל העם לאמר, מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו, ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו. ומי האיש אשר נטע כרם ולא חיללו, ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו. ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה, ילך וישוב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה'. וברש"י פירש על הכתוב באיש אשר ארש אשה ולא לקחה פן ימות - 'שאם לא ישמע לדברי הכהן כדאי הוא שימות', וצריך ביאור, מדוע כתב רש"י דבריו הללו דייקא במי שארש אשה ולא אצל הבונה בית חדש או נטע

ונחבט ביותר, מיד פתח וסיפר, מעשה בעשיר גדול שעבר על אחד מחוקי המלכות ונתפס בקלקלתו ודנו אותו וענשוהו שעליו לקבל חמישים מלקות, מה עשה אותו עשיר, הלך בסתר אל הממונה להלקות ושיחד אותו במעות הרבה לבל יעניק לו מתנת ידו בכח ובחוזק מכות המשברות את כל הגוף, רק יעשה עצמו כאילו הוא מלקהו (כלומר שיניף את השוט בחזקה ויניחהו על גבו ב'ניחותא'), סבר הממונה וקיבל, וכך עשה, היה מצליף השוט באוויר עד ממש סמוך לגבו כשהוא מונה אחת, שתיים וכו', אבל, בהגיעו למכה האחרונה נתן לו מכה נאמנה 'כמו שכתוב' בכל כוחו... שאלו העשיר, מאי האי, והרי שלימת לך ב'מיטב' שלא תכאיב לי, השיב לו הממונה, רציתי להראות לך ממה ניצלת... ועד כמה עליך להכיר לי טובה שלא קיבלת עוד ארבעים ותשע כאלו... סיים הרה"ק ואמר, הנה הצדקה היא התריס ומגן בפני כל פורענות, ורצו מן השמים להראות לי מאיזו פורענות גדולה ניצלתי בזכותה, על כן גזרו עלי ליפול, וממכה זו אלמד עוד כמה וכמה מכות כאלו הייתי צריך לספוג...

הרה"ק מסאטמאר זי"ע היה מעורר תמיד שגם גבירים ובעלי יכולת ילכו לאסוף מעות לצדקה ולא יסתפקו בנתינה הגונה משלהם, וכה אמר בדרך צחות לעשיר אחד, כי הנה ב' סימני טהרה יש בבעל חי, מעלה גרה ומפריס פרסה, ורמז יש כאן ש'סימן טהרה' ביהודי כשהוא 'מעלה גרה' ומוציא משלו לאחרים, אך אינו מסתפק בכך אלא הוא גם 'מפריס פרסה' שמכתת רגליו ופרסותיו לקבץ נדבות... והוא גומל חסד בגופו ובממונו.

מא. אחד מחסידי הרה"ק בעל ה'תניא' זי"ע היה 'עובד' גדול שהיה 'טוב לשמים' אך לא היה מיטיב לבריות כלל, קרא לו רבו ואמר לו, הנה הכתוב אומר בפרשתן (כ יט) 'כי האדם עץ השדה', והדמיון שבין האדם לעצי השדה, כי כמו עצי השדה, אף העץ שהוא גדל ביופי והדר לשם ולתפארת - אם אינו נותן פירות אינו כי אם 'אילן סרק', ואינו נחשב ולא כלום, כיו"ב האדם, אף אם יתעלה בתורה ועבודה אם אינו נותן משלו 'פירות' לאחרים הרי הוא כ'סרק'...

מב. באחד ממסעותיו הוזמן רבי ישראל סלנט'ר זצ"ל לסעוד את סעודות בבית אחד מתלמידיו העשירים, התלמיד הקדים וסיפר לרבו שביתו מתנהל לפי כל הידורי ההלכה, והמבשלת במטבחו היא אשה אלמנה כשרה וצנועה, וגם אשתו נכנסת ויוצאת ועיניה פקוחות על כל דבר, בלילי שבתות עורכים סעודה גדולה, משמיעים דברי תורה ומזמרים זמירות שבת, וכך מאריכים בשלחן עד שעה מאוחרת בלילה, כיאה לכבודה של שב"ק.

לאחר ששמע הרב את כל פרטי הליכותיו, ניאות לבוא לסעוד אצלו, אך בתנאי אחד - שכל הסעודה תנוהל על פיו, ושסעודת ליל שבת תארך בשעתיים פחות מבכל שבוע... התלמיד תמה על 'תנאים' אלו, אבל מפני כבוד רבו קיבל את הדברים. ואכן, בהגיע הזמן קידש רבי ישראל על היין, וערך את הסעודה מתוך דברי תורה קצרים, כשהוא מבקש שיגישו את המנות בזריזות. מקץ שעה קלה כבר הוגשו המים האחרונים, ובירכו ברכת המזון. לאחר ברכת המזון שטח התלמיד את אשר על ליבו בפני רבו, ואמר לו ילמדנו רבינו מה פסול מצא בי ובהנהגתי עד שהפך כל סדרי בראשית, לא השיב לו דבר אלא ביקש ממנו לקרוא לאלמנה המבשלת, ובבואה ביקש מעמה

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנזכה להתקרב אליו בעתים טוב לנו ולנפשנו בתשובה תפילה וצדקה, כוח"ט לנו הללו, לשבת בבית ה' כל ימי חיינו, ולפעול פעולת ולכל ישראל בספשלצ"ג לאלתר לחיים טובים ושלוש.

'סליחה ומחילה' על שהטריח אותה בהגשת המנות בזריזות ובלי הפסק כפי הרגלה בכל שבת. השיבה המשרתת, ברכות ינחו על ראש הרב, יהי רצון לשבת הבאה כן... כי בכל שב"ק גומרת אני את מלאכתי באישון ליל, וכשאני חוזרת לביתי הנני מוצאת את ילדי הרכים כשהם נמים כבר את שנתם, אבל היום, בזכות הרב אחזור עתה לביתי, אקדש לילדיי, ואסעד עמם את סעודת השבת בצוותא. ובזה הוכיח רבי ישראל את תלמידו, כי האף אומנם שהנהגתו בקודש להאריך בסעודות השבת הנהגה טובה היא, אבל אם היא באה על חשבון משרתת אלמנה הנאלצת לוותר על משאלות ליבה בכדי להביא טרף לביתה, לא טוב הדבר, עשה זאת לאחר ברכת המזון... ועתה הבה נשב יחדיו ונזמר לאלוקינו עד אור הבוקר...